

Datum: 2025-02-14

En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter. (Ds2024:25)

Ärendenummer: LI2024/00880

Bakgrund

FSBS har fått möjlighet att yttra sig över utredningsförslag om att underlätta och snabbare bygga ut fler häkten och anstalter i Sverige (Ds2024:25).

Utredningen föreslår en rad förslag på lagändringar för att råda bot på bristen på häktes- och anstaltsplatser. Förslag från utredare innebär bland annat att avvikelser och undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen ska kunna ges för att komma till rätta med kriminalvårdens platsbrist. Utredaren föreslår också att ett expertråd för kriminalvårdens utbyggnad inrättas och att Boverket får i uppdrag att ta fram en vägledning för plan- och byggprocessen avseende häkten och anstalter.

Förslag som utredare föreslår:

1. Tidsbegränsat bygglov: ett sådant tidsbegränsat bygglov får ges som längst i 20 år. Förslaget innebär att det för anstalter och häkten blir möjligt att få ett tidsbegränsat lov även om alla förutsättningar för ett permanent bygglov är uppfyllda. Förslaget innebär vidare att prövningen förenklas genom att det inte längre ställs krav på att åtgärden ska vara tillfällig eller att en avveckling måste visas vara ekonomiskt rimlig.
2. Fler avvikelser får godtas-Permanent bygglov: bygglov ges för åtgärder som avviker från en detaljplan eller områdesbestämmelser när avvikelserna gäller bebyggelsens omfattning, utformning eller placering.
3. Skydd som tryggar markförsörjningen bör utredas vidare föreslår utredaren: Anstalter och häkten bör utredas vidare om det föreligger en prioriterad ställning likt en som riksintressena i miljöbalken. Utredaren tycker att frågan bör i första hand hanteras inom ramen för redan pågående arbeten på området.
4. Tillfälliga häkten och anstalter ska få bebyggas i en **extraordinär situation**: I fall brottsligheten ökar och att det finns påtaglig risk för att kriminalvården har stora brister att få platser i befintliga anstalts- och häkteslokaler inte räcker till, ska regeringen få meddela föreskrifter om att tidsbegränsade undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen ska tas till allmänna intressen, kraven på tomten, allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader, kraven på bygglov, rivnings-, och marklov och bestämmelserna om genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder. Utredare menar att föreskrifterna ska vara proportionella i förhållande till de intressen som de bestämmelser som omfattas av föreskriften avser att skydda och främja.

5.En förenklad process för byggande av typhus bör tas fram: Utredaren föreslår också att en förenklad bygglovs- och byggprocess för byggande av typhus för häkten och anstalter bör tas fram.

6.Vissa överklaganden ska prioriteras: Bör utredas vidare om vissa samhällsviktiga verksamhet såsom kriminalvården och lokalbehov bör få en lagstadgad förtur i överklagandeprocesser enligt plan- och bygglagen.

Föreningen ställningstagande/yttrande

Föreningen är positivt till en del av utredningens förslag.

Föreningen Sveriges Bygglovgranskare och byggnadsnämndsSekreterare (FSBS) instämmer med utredarens och regeringens behov av att Sverige tyvärr behöver fler anstalter och häkten.

FSBS är också mån om att lovprocess blir mer effektivt och förenklad men idag finns flera faktorer som dröjer lov- och byggprocesser. Projekteringsfasen i byggprocess har ofta visat sig ta mycket långre tid, den processen kan inte kommunerna ta ansvar för.

FSBS har uppmärksammat att de förenklade lagändringar 2015 och 2017 har underlättat för kommunerna att kunna ta flera avvikelser från detaljplaner/områdesbestämmelser. Utredare är inne på samma spår att lagändring för anstalter och häkten också förenklas genom att kommunerna få möjligheter att ta flera avvikelser inom och utanför detaljplaner och områdesbestämmelser.

Vi är positiva till att det finns utrymme för att ta flera avvikelser från detaljplanen eller områdesbestämmelsen.

FSBS ser ökad konkurrens om markanvändningen mellan bostadsbyggande och etableringar för anstalter/häkten. Därför är det viktigt att man snabbare påbörjar utredningen om skydd som tryggar markförsörjning som ett led för att minska byggprocessen.

FSBS bedömer inte att tidsbegränsat bygglov är rimligt att använda när man har för avsikt att ändra lagen och tillåta flera avvikelser för anstalter/häkten som permanent bygglov. Anledningen är att vid handläggningen av permanent bygglov i samband med lagändringen tillåta större möjlighet till avvikelser ge kommunerna rätt verktyg att fatta beslut inom och utanför detaljplanerade områden och områdesbestämmelser.

FSBS ser inte att paragrafen 33§ i 9 kap PBL, kan ge snabbare lovprocess om lagändringen sker för permanent lov.

FSBS anser att kommunerna har möjlighet att just vid anstalts- och häktesetableringar utanför detaljplanerade områden avvika från krav 4 kap 2§ PBL (krav på reglering med detaljplan). Samtidigt som man får avvika med en ny lagändring så tror vi det finns bättre förutsättningar än tidsbegränsat bygglov som syftar till att verksamheten bör vara tillfälligt.

FSBS anser vikten av att i extraordinära situationer där regeringen vill komma in och fatta beslut om etableringar av dessa verksamheter att berörda kommuner är med i diskussionerna från början.

Syfte med plan- och bygglagens är att mark- och vattenanvändningen syftar till hållbar samhällsutveckling med hänsyn till enskilda människors frihet, och goda sociala levnadsförhållanden.

FSBS anser att det staten bör utreda vidare om är ersättningsmöjlighet till fastighetsägarna som kan drabbas av att en anstalt eller ett häkte kan placeras i anslutning/närheten av sin fastighet.